

STRATEGII DE OPTIMIZARE A CALITĂȚII PROCESULUI EDUCAȚIONAL MUZICAL PRIN VALORIFICAREA ASPECTELOR SPECIFICE ALE ART-PEDAGOGIEI

*Mariana Vacarciuc, conf. univ., dr.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

STRATEGIES FOR OPTIMIZING QUALITY OF MUSIC EDUCATIONAL PROCESS BY VALIDATING SPECIFIC ASPECTS OF ART-PEDAGOGY

*Mariana Vacarciuk, PhD, assoc. prof.,
„Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau,
ORCID: 0000-0001-5184-4076
vacarciuc.mariana@upsc.md*

CZU: 373.3:78

DOI: 10.46727/c.v2.24-25-03-2023.p382-385

Abstract. In this article, a current problem related to the quality of the educational process is addressed, which can be optimized by capitalizing ART-pedagogy – modern direction of pedagogical science, which studies the legitimacy, mechanisms, principles, rules of including the means of art in the educational context. ART-pedagogy has the potential to facilitate the formation-development process of fine arts and poetic artistic predispositions/skills through music, offering conditions for perceiving the world from a new and original perspective. Thus, music education lessons should be carried out in an integrated way with other subjects, such as visual arts and the Romanian language and literature. By implementing ART-pedagogy in the musical educational process, teachers will be able to create optimal conditions at lessons for forming and developing the students' deep perception of the universe, the need to acquire spiritual values, to develop their skills to understand the finest aspects of art as a whole and, finally, to form-develop their harmonious personality. To achieve these objectives, some of the methods specific to music education, both attested and original, are suggested and proposed in this article. Thanks to the increased potential of ART-pedagogy from the perspective of forming and developing the general artistic culture of students, personal development, increasing school performance, facilitating the act of communication between the teaching staff and the student through art, its utilization in the educational process leads to optimizing its quality.

Keywords: ART-pedagogy, music education, integrated lesson.

Muzica constituie o formă de cunoaștere/percepere a lumii după legile frumuseții, care înglobează nu doar aspecte estetice, ci și concepția artistică – imaginea ce conține o anumită semnificație ideologic-emoțională. „În raport cu educația, arta muzicii se cere a fi abordată în natura ei specifică, în necesitatea ei, în acțiunea și puterea mesajului ce-l poartă ea pentru viața spirituală.” [1, p.51]. Fiind o artă cu potențial de concretizare în imaginile sale a idealului frumuseții, muzica suscită artistul în om, îi formează competența de identificare a diverselor dimensiuni interioare/ascunse ale materiilor, proprietățile cărora se ajustează necesităților universale ale omului. Din perspectiva dată, are loc facilitarea procesului de formare-dezvoltare la om a competențelor de simțire/percepere/trăire a frumosului și de creare în conformitate cu legitățile lui.

În ultimii ani, tot mai mult se observă lipsa unui interes constant față de învățătura a tineretului studios, iar nivelul educației artistice, estetice și spirituale lasă de dorit. Aceasta are loc, deoarece în cadrul procesului educațional se pune accent pe cunoștințele de specialitate și, astfel, are loc suprimarea abilității și a interesului elevilor de a crea și a gândi independent (critic). Ținem să menționăm că este deosebit de important ca, de la cea mai fragedă vârstă,

copiilor să li se educe/formeze competența de percepere atât a frumuseții fondului sonor ce-i înconjoară, cât și a culorilor și a cuvântului. Pentru aceasta, este necesar ca în școală artele să fie învățate în mod exhaustiv, prin stimularea fanteziei și a imaginației. În contextul dat, muzica va putea deveni o verigă de legătură între mai multe domenii artistice, asigurând înțelegerea/perceperea formei, culorii, mișcării și a armoniei vieții, în general.

În cadrul procesului educațional, prin aplicarea unor strategii didactice originale, poate fi transformat spiritul uman, ceea ce va conduce spre soluționarea multiplelor probleme morale existente în societatea modernă. În acest sens, este binevenită abordarea principiului integralității în cadrul procesului educațional, deoarece integrarea constituie un factor important cu potență majoră pentru formarea-dezvoltarea plurivalentă a elevilor. Astfel, considerăm că predarea integrată a disciplinelor cu conținut artistic – educația muzicală, arta plastică și limba și literatura română - va crea condiții favorabile pentru a-l ajuta pe elev să-și deceleze sentimentele și să-și poată manifesta individualitatea în mod comprehensibil. Ținem să mai menționăm că copiii trebuie să fie inițiați în lumea artelor pe calea cea mai accesibilă lor, iar facilitarea acestui proces poate avea loc prin valorificarea ART-pedagogiei – direcție modernă a științei pedagogice, care studiază legitățile, mecanismele, principiile, regulile de includere a mijloacelor artei în contextul educațional pentru rezolvarea problemelor profesionale și pedagogice [5]. ART-pedagogia realizează anumite funcții fundamentale, și anume: *culturologică*, ce rezidă în conexiunea omului la cultură ca sistem de valori, dezvoltarea căruia are loc grație cunoașterii culturii artistice, precum și evoluția unei persoane în calitate de creator al acesteia; *educațională*, care este direcționată spre dezvoltarea personalității și însușirea de către ea a realității prin intermediul artei, ce asigură obținerea cunoștințelor în domeniul dat și a competențelor artistice/ de creație; *educativă*, prin care se formează bazele morale, estetice, spirituale și reflexiv-comunicative ale personalității, facilitând adaptarea socio-culturală a ei prin intermediul artei; de *corecție*, ce asigură profilaxia, corecția și compensarea carențelor în dezvoltare [6].

Cadrul didactic, grație ART-pedagogiei, are posibilități de a progresa spre un nou nivel de performanță profesională a „meta-pedagogiei”, extinzându-și aria culturii profesionale. Pentru realizarea sa profesională, acesta trebuie să posede „limbajul emoțiilor”, pe care să-l poată genera și, în continuare, transmite educaților. Orice activitate pedagogică este adiacentă artei și de aceea putem spune că pedagogia este o artă, lucru observat/menționat și în literatura de specialitate. Ambele domenii – *pedagogia* și *arta* - au ca substrat emoții pozitive și constituie o progenitură a talentului și măiestriei, o activitate de creație în orice sferă. Una din sarcinile principale ale cadrului didactic modern constă în descoperirea talentelor și crearea unei comunități dezvoltate din punctul de vedere al creativității. Ținem să mai adăgăm că „la baza creativității muzicale se află elementul imaginativ-emoțional. El determină specificul imaginii muzicale. Conținutul lucrării, mesajul sonor, este transmis printr-un complex de mijloace diverse: prin melodie, caracterul ritmului, prin particularitățile modului, armoniei, schimbările tempoului, a nuanțelor dinamice.” [1, p.144]

Relaționarea gândului cu sentimentul generează un produs incomparabil al percepției irepetabile a unui moment, a unei clipe de mulțumire, ce oferă omului posibilitatea de a înțelege profunzimea existenței umane. În context, atragem atenția asupra faptului că gândirii creative/activității de creație pedagogică și artistică le este caracteristică o stare specifică comună, numită *inspirație*. Obținerea unor date/informații din subconștient are loc fie pe neașteptate, fie într-o stare profundă de creație. Realizarea operelor artistice și științifice este cu neputință în afara percepției vizuale a lumii dintr-o perspectivă nouă originală. În așa fel, ART-pedagogia este domeniul cel mai indicat, deoarece oferă condiții necesare pentru activitatea respectivă prin contribuția sa în procesul de formare-dezvoltare a predispozițiilor/apținuturilor artistice plastice și poetice cu ajutorul muzicii.

Unul dintre obiectivele principale, pe care trebuie să-l urmărească fiecare cadru didactic la lecțiile de educație muzicală, constă în eliminarea tensiunii din punct de vedere emoțional și restabilirea în clasă a atmosferei pozitive sub aspect psiho-emoțional. Astfel, el se va îngriji de crearea condițiilor favorabile pentru sănătatea elevilor. Implementând ART-pedagogia în procesul educațional muzical, cadrele didactice vor putea crea la lecții condiții optime pentru formarea și dezvoltarea la elevi a percepției profunde a universului, trebuința lor de dobândire a valorilor spirituale, să le dezvolte competențe de înțelegere a celor mai fine aspecte ale artei în ansamblu și, în consecință, să le formeze-dezvolte personalitatea armonioasă.

ART-pedagogia contribuie la obținerea libertății în creație, la generarea fanteziei, suscită dorința de căutare-găsire a propriei identități. Domeniul respectiv este direcționat spre formarea-dezvoltarea culturii artistice la elevi în baza înțelegerii și interpretării/redării de către ei, în mod individual, a diverselor tipuri de cunoaștere a realității înconjurătoare și a facultăților imaginative ale personalității prin prisma creației. Din această perspectivă rezultă o sarcină importantă a lecțiilor de educație muzicală, care constă în stimularea la elevi a activismului artistic-creativ în procesul de cunoaștere prin sistematizarea/îmbunătățirea formelor și metodelor de educație muzicală. În vederea realizării sarcinii respective, trebuie acordată o atenție deosebită calității limbajului muzical însușit în baza cunoștințelor muzicale teoretice și practice.

În procesul educațional muzical trebuie acordată atenția asupra formării-dezvoltării percepției auditiv-creative, iar pentru aceasta cadrul didactic va trebui să urmărească nivelul de formare-dezvoltare a trei aspecte importante ale muzicalității: auzul-percepția-imaginația, deoarece „muzicalitatea este o categorie largă și vine pentru a forma la copii o cultură muzicală, a le trezi interesul pentru muzică, a le cultiva necesitatea de muzică. Drumul spre muzică e drumul spre sine.” [1, p.60] Pentru formarea-dezvoltarea la elevi a celor trei aspecte ale muzicalității, ei trebuie să fie inițiați în astfel de activități didactice, în cadrul cărora să li se poată dezvolta competențe de *a auzi și a vedea cele auzite* prin solicitarea imaginației; de a crea imagini sonore; de a antrena memoria sonor-auditivă. Realizarea acestor obiective poate fi facilitată prin valorificarea ART-pedagogiei la lecțiile integrate – *educație muzicală/artă plastică/limba și literatura română*, în cadrul cărora să fie aplicate, pe lângă metodele specifice educației muzicale cunoscute, precum *metoda dramaturgiei emoționale, metoda reinterpretrării artistice a muzicii, metoda stimulării imaginației, metoda caracterizării poetice a muzicii, metoda euristică* [2], câteva din cele originale pe care le propunem în acest sens: *meloritmia* – „mişcare în formă melodică” [1, p.95], *melogestica* – „transpunerea în gesturi a mesajului sonor (mişcarea plastică a brațelor, mimica, acțiunea corpului)” [ibidem, p.111], *„partitura grafică a melodiei”* [ibidem, p. 138] și *partitură colorată* – „transpunerea sentimentelor trezite de muzică în culori” [ibidem, p. 139]. Prin utilizarea celor din urmă, elevilor li se vor propune activități didactice, precum audiția și/sau cântul, în cadrul cărora se va solicita executarea mișcărilor cu corpul, ca răspuns la muzica auzită/cântată (cu luarea în considerație a caracteristicilor sunetelor – lungi/scurte, acute/grave, la nuanțe dinamice mari/mici etc.). Este necesar de a li se atrage atenția asupra stării/ poziției corpului – acesta trebuie să fie liber/relaxat și pregătit pentru recepționarea muzicii, să poată răspunde prin mișcări chinestezice la mesajul ei, „să sculpteze în aer forma ideilor muzicale” [ibidem, p.93]. În continuare, elevii vor trebui să înregistreze pe hârtie în imagini/forme grafice configurația mișcărilor exteriorizate de corp și/sau să le reinterpreteze prin cuvinte sugestive.

Pentru valorificarea ART-pedagogiei, cadrele didactice trebuie să respecte în cadrul lecțiilor două condiții importante:

- 1) să aleagă direcția concretă a activității de creație precum desenul, dansul, teatralizarea sau intonarea plastică – exprimarea ideii muzicale cu mișcările corpului (mâini, picioare, cap, trunchi, degete);

- 2) să creeze condiții optime pentru cunoașterea lumii, a sinelui și a colegilor prin creații artistice apărute nepremeditat în rezultatul autoexprimării (în culori, sunete muzicale, mișcări).

Însărcinările de creație pentru elevi trebuie să fie elaborate în așa mod, încât fiecare dintre ei să fie apt de a se implica în activitățile date și a se manifesta reușit în măsura posibilităților lor. Astfel, ART-pedagogia va fi valorificată în cadrul lecțiilor integrate (educație muzicală, artă plastică, limba și literatura) și ca un mijloc de reconfortare moral-spirituală și fizică, precum și de profilaxie și corecție a emoțiilor negative. În cele din urmă, elevilor li se vor forma un șir de competențe vitale – ei se vor învăța să poată trăi emoții de bucurie; să se autoexprime; să-și exteriorizeze sentimentele; să-și optimizeze relațiile cu colegii. La fel, grație înțelegerii sinelui/„eu”-lui subiectiv prin prisma muzicii și implicării conștiente în activități de reinterpretare artistică a ei, elevii vor putea să obțină recunoștință; să-și dezvolte stima de sine; să depășească singurătatea; să sporească randamentul școlar; să se elibereze de stres/de trăiri sufletești negative; să evite problemele și, în așa mod, să-și păstreze echilibrul psihologic, să se simtă în siguranță, să facă față fricilor sale și să poată rezolva conflictele.

În cele din urmă, pentru elevi se conturează o problemă, care consistă din necesitatea dezvoltării competenței de percepere a artei sonore; nevoia comunicării cu muzica; achiziționarea experienței de creativitate muzicală; dezvoltarea gândirii artistic-imagistice, a fanteziei, a dexterităților senzoriale; dezvoltarea creativității independente. Soluționarea subiectelor menționate poate fi realizată în cadrul lecțiilor integrate prin valorificarea aspectelor specifice ale ART-pedagogiei, grație fundamentării sale pe abordarea educațional-artistică, ce reclamă emiterea virtuților psihologice, artistice și a concepției despre lume. Cele din urmă sunt bazate pe înțelegerea propriei personalități, ca strategie de dezvoltare a persoanei armonioase și integre.

La lecțiile de educație muzicală integrate cu arta plastică și limba și literatura, în cadrul audițiilor și a cântului, elevii se pot autoeduca prin observarea celor mai suple transformări în tot ce-i înconjoară. Astfel, realizându-se un proces de armonizare a lăuntricului lor cu exteriorul. Ei vor putea să descopere aspectul melodic-imaginativ a creațiilor audiate și cântate; să învețe a contura imaginea artistică, ascultând și intonând atent linia melodică, după care să releve imaginea muzicală prin creații artistico-plastice sau literare. Perseverarea în domeniul artei plastice și literar-poetice prin intermediul muzicii oferă oportunități de descoperire a universului dintr-o perspectivă nouă inedită.

Prin valorificarea aspectelor specifice ale ART-pedagogiei în procesul educațional are loc optimizarea calității acestuia, grație posibilităților ei sporite de formare-dezvoltare a culturii artistice generale a elevilor, de dezvoltare personală, de creștere a randamentului școlar, de facilitare a comunicării cadrului didactic cu elevul prin intermediul artei.

BIBLIOGRAFIE

1. VACARCIUC, M. *Dimensiunea spirituală a cântului*. Chișinău: Tipogr. ”Garomont-Studio”, 2017. 225 p. ISMN 979-0-3480-0312-2. ISBN 978-9975-136-44-0.
2. GAGIM, I. *Știința și arta educației muzicale*. Chișinău: ARC, 2004.
3. КИТОВА, Л.А. Пластическое интонирование на уроках музыки. *Музыка в школе*. 2014. № 3, 5.
4. СТЕФАНОВСКАЯ, Т. А. *Артпедагогика: Предисловие. Артпедагогика и арт терапия. Сущность*. Москва, 2012.
5. <https://cyberleninka.ru/article/n/art-pedagogika-i-art-terapiya-k-voprosu-o-razgranichenii-ponyatii>
6. https://studbooks.net/1977037/pedagogika/osnovnye_tseli_zadachi_artpedagogiki_artterapii